

Pratarmė

Jei kada turėjai kišenėje nors vieną eurą, reiškia Tau jau yra tekę spręsti finansų uždavinį – ką daryti su tuo euru? Nusipirkti skanumynų? Pamaloninti sesę, brolių? Pataupyti?

Taigi asmeninių finansų uždavinius sprendi jau šiandien. Sulig amžiumi jų nuolat gausės. Ir nuo to, kaip seksis juos spręsti, labai priklausys Tavo finansinė padėtis ateityje.

LAIKAS MOKYTIS!

Tam ir skirta ši knygelė – gvildendamas uždutis, po truputį sužinosi vis daugiau ir daugiau. Knygelė vers mąstyti, įsitikinsi, kiek daug naudos teikia matematikos žinios.

Ši knygelė nemokys skaičiuoti, jos tikslai kiti. Ji skatins analizuoti, lyginti, vertinti, galvoti. Sprendžiant uždutį svarbiausia suprasti situaciją, suvokti, kokius skaičiavimus reikia atlikti. O apskaičiuoti už Tave galės skaičiuotuvas ar specialiosios matematinės programėlės. Visiškai taip pat, kaip savo asmeninių finansų uždavinius spęsi ateityje – galvosi pats, skaičiuos kompiuteris. Kaip spręsti šio leidinio uždutis, trumpai paaiškinta pratarmės pabaigoje.

Kiekvieno skyriaus įžangoje yra ženklas ir nuoroda. Ši nuoroda nukreips Tave į asmeninių finansų pamokas, kurias veda patyrę bankininkai! Verta pasiklausyti. Sužinosi daugybę dalykų. Svarbiausius iš jų galėsi įtvirtinti dar kartą paskaitydamas skirsnyje „Ką verta įsidėmėti“. Dar viską pakartosį spęsdamas kryžiažodį.

Ir tada **PIRMYN!**

Uždutis, pažymėtas ženklu , spęsk vienas. Juk už asmeninius finansus esi atsakingas tik pats.

Uždutis, pažymėtas ženklu , spęskite poromis arba nedidelėse grupėse. Pasitarti visada verta, be to, ir paprasčiau – uždutimis galima pasidalyti.

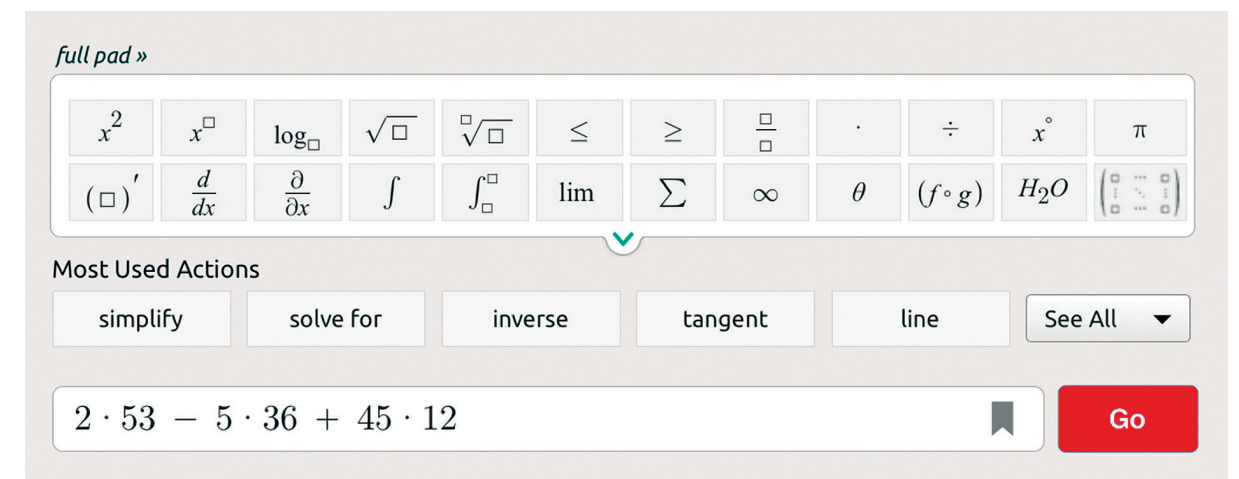
Uždutis, pažymėtas ženklu , aptarkite visi, visa klasė. Kartais labai pravartu išgirsti kuo daugiau nuomonių. Juk dažnai asmeninius finansų klausimus galima spręsti įvairiais būdais, o šių būdų privalumus ir trūkumus geriausiai pavyksta atskleisti diskutuojant.

Sprendžiant uždutis galbūt teks ieškoti informacijos internete (ženklas) , pasitarti su artimaisiais (ženklas). Ir nepamiršk – kad greičiau apskaičiuotum, gali naudotis įvairiomis priemonėmis:

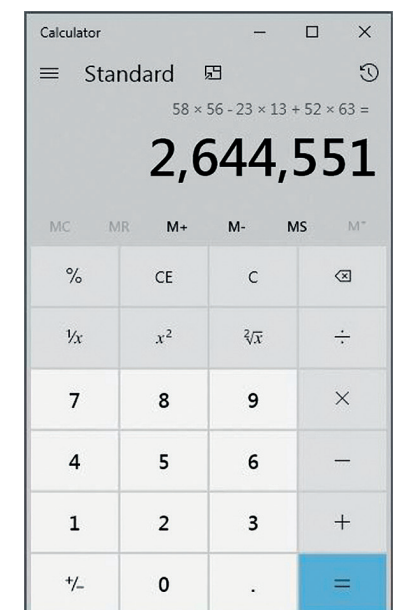
- Jei turi išmanųjį, uždutį išspręsti palengvins programėlė **Photomath**. Labai svarbu, kad skaitinį reiškiny ar lygtį užrašytum tiksliai, tvarkingai. Tada telefonu nuskenuok ir iškart sužinosi atsakymą.

- Kompiuteriu uždutis gali išspręsti pasinaudodamas daugybe programų, pvz., **Symbolab**, **Wolfram** ir kt. Surink reikiamą reiškiny ar lygtį programos lango laukelyje ir atsakymą sužinosi vienu mygtuko paspaudimu.

- Gali skaičiuoti skaičiuotuvas. Tai truks šiek tiek ilgiau nei skaičiuojant programėlėmis.
- Kai kurias uždutis (nurodyta) patogiau spręsti kompiuteriu, programa **Excel**. Beje, gal skaičiuoti skaičiuotuvas ir atrodo paprasčiau, bet argi nesmagu išmokti kažką naujo? Paprašyk, kad pamokytų mokytojas ar vyresni draugai.

Ištekliai

Kasdien mus vilioja įvairiausios reklamos – naujų telefonų modelių, madingų drabužių, galingų automobilių, kelionių... Atrodo taip nuostabu, taip traukia akį...

Kasdien girdime skundus: „trūksta pinigų“, „per mažas darbo užmokestis“, „negaliu sau leisti“...

Kasdien mus gąsdina antraštės, bylojančios apie klimato kaitą, pavojų mūsų planetai dėl besaikio vartojimo, kelia susirūpinimą, kad pasaulis virsta šiukšlynu...

Visi šie tarpusavyje lyg ir tolimi faktai pagrindžia vieną visiškai paprastą teiginį – žmogaus norai beribiai, o ištekliai, deja, baigtiniai. Todėl turime gyventi taip, kad svajonėms įgyvendinti visada pakaktų esamų išteklių.

<https://blog.swedbank.lt/finansu-laboratorija/pamokos-kitaip-istekliai>

KĄ VERTA ĮSIDĖMĖTI

- Norai begaliniai, ištekliai baigtiniai.
- Svarbiausi žmogaus ištekliai – **sveikata, žinios, laikas**. Jie gali padėti įgyti kito svarbaus išteklius – **pinigų**.
- Sveikata – išteklis, labai priklausantis nuo to, kaip mes juo rūpinamės. Sveikatos praradimas ne tik sumažina žmogaus galimybes, bet ir labai brangiai kainuoja.
- Žinios – išteklis, kurį nuolat turime papildyti ir kuris gali gerokai pagerinti kiekvieno galimybes patirti sėkmę, daugiau uždirbti.

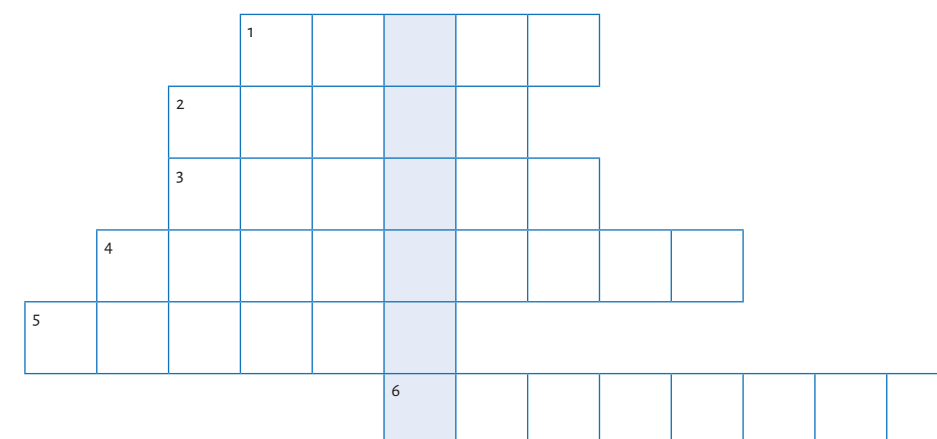
- Laikas – išteklis, kurio neįmanoma papildyti. Todėl labai svarbu laiką leisti naudingai, nešvaistyti.
- Skirstant savo išteklius paranku vadovautis formule „**noriu, galiu, reikia**“. Norų turime daugiausia, jie gali būti begaliniai. „**Reikia**“ nusako ribą – tik būtinuosius dalykus, be kurių negalime apsieiti, tokius kaip: maistas, būtinieji drabužiai, knygos ir pan. „**Galiu**“ reiškia, jog galiu sau leisti, kad ir nėra būtina. Paskirstydami išteklius pirmiausia numatome juos tam, kam „reikia“, tik tada svarstome „galiu“. „**Noriu**“ nusako tai, kas siektina, – mūsų svajonę. Svarbiausia skirti, ko noriu, nuo tai, ko reikia, ir aiškiai žinoti, ką galiu.

Pasitikrink

- Išspręsk kryžiažodį.
Horizontaliai:
 - Paprastai daugiau negu „reikia“, bet mažiau negu „noriu“.
 - Tai, ko kiekvienas turime be galo daug.
 - Žmogaus išteklius, įgyjamas viskuo domintis.
 - Atsargos, kurios gali būti naudojamos įvairiems žmogaus poreikiams, įvairiai veiklai, bet yra baigtinės.
 - Formulės, padedančios paskirstyti išteklius, žodis, nusakantis, kam pirmiausia turime skirti išteklių.
 - Labai svarbus žmogaus išteklius, kurį lengva prarasti dėl netinkamo, neišmintingo gyvenimo būdo.

Užpildęs kryžiažodį paryškintame stulpelyje perskaitysi žodį, reiškiantį nepaprastai svarbų išteklių, kurio turime labai ribotai.

- Įrašyk praleistus žodžius.
 - Ištekliai yra, o norai
 - Formulė „noriu, galiu, reikia“ paranki siekiant išteklius.
 - – tai išteklis, kurį galima ir reikia nuolat pildyti.

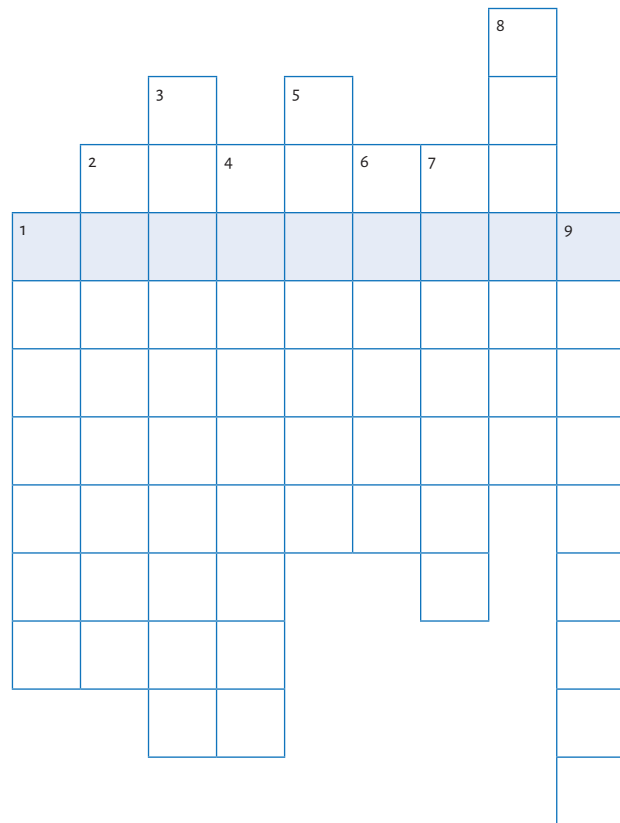
Pasitikrink

Išspręsk kryžiažodį.

Vertikaliai:

1. Rekomenduojamos finansinio saugumo priemonės pavadinimas.
2. Indas, skirtas pinigams taupyti namuose.
3. Taupumo priešingybė.
4. Švaistūnus visada užgula finansiniai
5. Tai, ką reikia turėti, kad taupyti būtų lengviau.
6. Saikingai vartojantis išteklis, neišlaidus.
7. Į banką padėti pinigai.
8. Atsakingam žmogui taupymas – gyvenimo
9. Sutaupyta pinigų suma.

Užpildęs kryžiažodį paryškintoje eilutėje perskaitysi kiekvieno indėlininko lūkestį.

IMKIS UŽDUOČIŲ

Sprendžiant užduotis pravers šios matematikos žinios:

- **Skaitiniai ir raidiniai reiškiniai:** teks juos sudaryti, apskaičiuoti reikšmes.
- **Procentai:** teks apskaičiuoti skaičiaus procentinę dalį; visą skaičių, žinant jo procentinę dalį.
- **Lygtys:** teks jas sudaryti ir spręsti.

- **Skaičių apvalinimas:** atlikdamas skaičiavimus pinigus apvalinsi cento tikslumu, kitus dydžius – kaip nurodyta užduotyje.
- **Sudėties ir daugybos dėsniai:** jais remsiesi prastindamas ilgus skaitinius reiškinius.
- **Tūrio vienetai:** teks litrus paversti kubiniais metrais ir atvirkščiai.
- **Mastelis:** turėsi pagal mastelį nubraižyti kambario planą.

Sprendžiu savarankiškai

1. Dovas ketina pusryčiauti kavinėje ir sąskaitą apmokėti turimais nuolaidų kuponais (žr. paveikslą). Jis išsirinko du patiekalus ir arbatą.

Kiek jam pavyko sutaupyti pasinaudojus nuolaidų kuponais?

2. Parduotuvėje „Norma“ penktadieniais nuo 8 iki 12 val. akcija – visos prekės kainuoja 10 % pigiau. Felicija apskaičiavo – jei pirktų be akcijos, jai prekės kainuotų 54 Eur. Kiek sutaupys nurodytu laiku?

3. „Juodąjį penktadienį“ nuolaidos – drabužiams 50 %, avalynei 40 %. Pijus ketina pirkti džinsus, kainavusius 68 Eur, ir batus, kainavusius 45 Eur. Kiek jis sutaupys?

4. Parduotuvėje akcija: perkant 54 Eur kainuojantį megztinį, antram tokiame pat 40 % nuolaida. Kiek kainuos abu megztiniai?